

BM406K Vybrané otázky veřejné správy a správního práva I

1. přednáška

Vnitřní správa

*se zvláštním zaměřením na matriky,
trvalý pobyt, rodná čísla a občanské
průkazy*

David Hejč

Otázky:

- *Lze vnitřní správu vymezit pozitivně?*
- *Jaké jsou nejvýznamnější právní předpisy upravující osobní stav obyvatel?*
- *Jaké skutečnosti jsou rozhodné pro matriční zápis?*
- *Co se rozumí místem trvalého pobytu a jaké důsledky jsou s ním spojeny?*
- *Jaké povinnosti mají držitelé občanského průkazu?*

Vnitřní správa

- tradiční odvětví veřejné správy - původně širší oblast
- postupně se vydělovala nová speciální odvětví
- negativní vymezení vnitřní správy
 - *záležitosti nespádající do jiných specializovaných odvětví veřejné správy*
- pozitivní vymezení vnitřní správy z hlediska obsahu
 - *podle skupin společenských vztahu upravených normami správního práva (k tomu viz další snímky)*

Vnitřní správa

1. Zabezpečení osobního stavu obyvatelstva

- Matriky, jméno a příjmení
- Evidence obyvatel
- Občanské průkazy a cestovní doklady (zák. č. 328/1999 Sb., zák. č. 329/1999 Sb.)
- Cizinecké právo
- Státní občanství (zák.č. 186/2013 Sb., o státním občanství)

Vnitřní správa

2. Právo shromažďovací a sdružovací

(zák. č. 84/1990 Sb....)

3. Archivnictví, spisová služba, vidimace a legalizace

(zák. 499/2004 Sb.)

4. Územní členění státu, státní symboly a sčítání lidu

(zák. č. 36/1960 Sb., zák. č. 3/1993 Sb.)

Organizace vnitřní správy

- Ministerstvo vnitra (zák. č. 2/1969 Sb.)
- Kraje - krajské úřady
- Obce
 - obecní úřady obcí s rozšířenou působností
 - pověřené obecní úřady
 - obecní úřady
- Celní správa, Policie České republiky apod.
- *Nález Pl. ÚS 39/10 - evidence obyvatel není samostatnou působností*

Matriky

- Zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení
- Vyhláška MV č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zák.č. 301/2000 Sb.
- Zák. č. 500/2004 Sb., správní řád

Vymezení pojmu matrika

- *Z lat. matrix - kmen*
- *Původně církevní matriky (farnosti) x Josef II. - veřejné listiny*
- Matrika je státní evidence narození, uzavření manželství, registrovaných partnerství a úmrtí FO na území ČR (občanů i cizinců), a státních občanů v cizině + uzavření manželství cizinci v cizině, byl-li život snoubence přímo ohrožen (§ 667 odst. 1 OZ)

Vymezení pojmu

Druhy

- Matrika narození
- Matrika manželství
- Matrika registrovaného partnerství
- Matrika úmrtí

Struktura

- Knihy - svázané tiskopisy a jmenný rejstřík
- Sbírka listin - listiny (převážně veřejné), které tvoří podklad pro matriční zápis, jeho změnu nebo opravu (př. rozhodnutí soudů nebo správních orgánů)
- - vede se zvlášť pro jednotlivé knihy (rok)
- - zápis se provádí z úřední povinnosti

Vymezení pojmu

- Matriční doklad - výpis z matriční knihy, který obsahuje údaje nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize. Jedná se o veřejnou listinu.
- Matriční událost - skutečnosti rozhodné pro matriční zápis (narození, uzavření manželství, registrovaného partnerství, úmrtí, ale také určení otcovství, osvojení apod.)

Knihna narození

Matriční událost: narození FO (zapisuje se podle místa narození, jinak kde byla nalezena x dopravní prostředek - vyložení)

hlásí

- zdravotnické zařízení (3 pracovní dny)
- lékař (3 dny)
- jeden z rodičů nebo jeho zákonný zástupce či opatrovník (3 dny)
- matka (3 dny od chvíle, kdy je schopna)
- osoba, která se o narození dítěte dozvěděla (3 dny)

jméno matky se nezapisuje u utajovaných porodů

Matriční doklad: rodný list

Knihá manželství

- Matriční událost: uzavření manželství
- - zápis se provádí na základě protokolu o uzavření manželství (vyhotovuje matriční úřad (manželé, svědci a oddávající a matrikář nebo církve)
- Matriční doklad: oddací list

Knihá registrovaného partnerství

- *Zák. č. 115/2006 Sb.*

- Matriční událost: uzavření RP

- - podkladem pro zápis je protokol o prohlášení

- Matriční doklad: doklad o partnerství

Knihá úmrtí

Matriční událost: úmrtí FO

- podkladem je list o prohlídce mrtvého (vystavuje lékař a úředně tím ověřuje smrt FO, do 3 pracovních dnů má oznamovací povinnost)
- nebo pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou

Matriční doklad: úmrtní list

Organizace

- Matriční úřady - obecní úřady pověřené vedením matričních knih a úkony zabezpečované v souvislosti s vedením těchto knih
- Seznam - vyhláška MV 207/2001 Sb. (změny pouze k začátku kal. roku)
- Zvláštní matrika - Úřad městské části Brno-střed - matrika, do níž se zapisují matriční události, ke kterým došlo u státních občanů v cizině
- Matrikář - úřední osoba (SO, zam. obce, zkouška)

Jméno

- FO povinnost užívat v úředním styku jméno, popřípadě jména, která jsou uvedena v rodném listu
- Zapsat lze 2 jména, více jmen jen u dítěte, které spolu s rodiči není občanem ČR
- Pravidla pro zapsání jména do matriční knihy - nelze zapsat jména zkomolená, zdrobnělá a domácká + nejde jméno opačného pohlaví a nelze opakovat jméno sourozence (společní rodiče)
- Jméno/a dítěte se zapíše do matriky podle souhlasného prohlášení rodičů, popřípadě jen jednoho z nich (§ 18 odst. 1)
- Případy, kdy matriční úřad nezapíše do knihy narození jméno/a - § 18 odst. 4

Příjmení

- FO povinnost užívat v úředním styku příjmení, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena v rodném listu
- Užívat více příjmení může občan např. v případech, kdy došlo k prohlášení při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat i své předchozí (na druhém místě), nebo jde o příjmení dítěte, jehož rodiče jsou oprávněni užívat více příjmení
- Pravidla pro zapsání příjmení do matriční knihy
 - narozeného manželům (§ 19/1)
 - narozeného rodičům, kteří neuzavřeli manželství (§ 19/3)
 - dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané (§ 19/4)
 - není-li otec dítěte znám (§ 19/5)
 - nelze-li dosáhnout dohody rodičů o příjmení dítěte, příjmení se do knihy narození nezapíše a matriční úřad o tom učiní oznámení soudu (§ 19/6)

Změna jména nebo příjmení

- pouze na základě žádosti FO, popřípadě jejich zákonných zástupců
- změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé nebo směšné nebo je-li pro to vážný důvod
- změna jména se nepovolí z důvodů, kdy by měla být v rozporu s pravidly pro zapsání jména do matriční knihy (viz předchozí text - jméno zkomolené...)
- změna jména nebo příjmení se nepovolí, jestliže by změna byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého.

Evidence obyvatel

- **Zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech**
- **Vyhláška č. 177/2000 Sb., kterou se provádí zák. č. 133/2000 Sb.**

Vymezení základních pojmů

- Informační systém evidence obyvatelstva - obsahuje údaje o obyvatelstvu, které jsou důležité pro činnost státu a bezprostředně identifikují obyvatele
- Provozovatelem je MV
- **Obyvatel:**
 - a) státní občan České republiky
 - b) osoba, která pozbyla státní občanství České republiky,
 - c) cizinci, kteří jsou matkou, otcem, popřípadě jiným zákonným zástupcem, manželem, registrovaným partnerem nebo dítětem občana

Trvalý pobyt

- *Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání - vazba na registr obyvatel (§ 10 odst. 1) - lze jen jedno místo trvalého pobytu*
 - *ÚS 4/02 Sb. n. svazek č. 28, Nález č. 136, str. 81 (dodává, že zpravidla)*
 - volba prováděna svobodně
 - nevznikají žádná práva k objektu ani vlastníku nemovitosti (např. právo nemovitost obývat)

Trvalý pobyt

- č. j. 2 As 64/2005-108 NSS rozšířený senát

„rozhodnutí ohlašovny nemá soukromoprávní důsledky, nikdo se pouze na základě zaevidování, nezaevidování či zrušení údaje o místu trvalého pobytu nemůže domáhat vydání objektu bydlení, užívacího práva v něm, či naopak jeho vyklizení“

„nedílnou součástí práva na zvolení místa trvalého pobytu je také právo na to, aby na zvolené adrese místa trvalého pobytu nebyly evidovány osoby, které pro to nesplňují nebo přestaly splňovat zákonné podmínky.“

- možnost žaloby podle § 65 s.ř.s.

Trvalý pobyt

- s místem trvalého pobytu je spojena řada důsledků jak pro ohlašovatele, tak i případně pro vlastníka objektu, v němž je místo trvalého pobytu evidováno; tyto důsledky jsou stanoveny jinými právními předpisy

např.:

- volební právo a místní referendum
- místní příslušnost
- doručování (*vedle TP lze do CEO zapsat i údaj o adrese, na kterou mají být doručovány písemnosti*)

Rodné číslo - vymezení pojmu

- Identifikátor FO (III. ÚS 673/02) - evidenční a identifikační charakter
- 10 místné číslo dělitelné 11 beze zbytku
 - První dvojčíslí - poslední dvě čísla roku narození
 - Druhé dvojčíslí - měsíc narození (u žen zvýšeno o 50)
 - Třetí dvojčíslí - den narození
 - Koncovka - čtyřmístná - rozlišení obyvatel narozených ve stejný den

Centrální registr – tvorba, přidělování a ověřování – vede MV

Ministerstvo předává rodná čísla výdejovým místům:

1. matriční úřad (přiděluje rodná čísla fyzickým osobám narozeným na území České republiky)
2. zvláštní matrika (přiděluje rodná čísla občanům narozeným v zahraničí)
3. ministerstvo (např. mezinárodní ochrana)

Občanské průkazy

- **Zák. 328/1999 Sb., o občanských průkazech**
- **Vyhláška č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech**

Vymezení základních pojmů

- Občanský průkaz - veřejná listina, kterou občan prokazuje své jméno, příjmení, podobu a státní občanství ČR + další údaje v občanském průkazu zapsané
- Povinnost mít OP - každý občan starší 15 let X povinnost jej nosit stále u sebe, nicméně riziko nesplnění povinnosti prokázat totožnost na výzvu policisty (§ 63 zákona o policii - k tomu viz dále)
- Údaje, které občanský průkaz obsahuje viz § 3 odst. 2

Typy občanského průkazu

- občanský průkaz se strojově čitelnými údaji a kontaktním elektronickým čipem
- občanský průkaz bez shora uvedených údajů - vydávají se s omezenou platností na 1 až 6 měsíců za specifických okolností

Doba platnosti občanského průkazu

- doba platnosti 10 let; 5 let vydaný občanu mladšímu 15 let); 35 let vydaný občanu staršímu 70 let
- skončení platnosti občanského průkazu - viz § 11

Vydání občanského průkazu

- žádost u kteréhokoliv obecního úřadu obce s rozšířenou působností
- vydání prvního OP (předkládá se rodný list) X nového OP (předkládá se dosavadní OP)
- Lhůty pro vyřízení (30 dnů/ 15 dnů)

Dispozice s občanskými průkazy

- je zakázáno:
 - občanský průkaz přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky.
 - pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie občanského průkazu bez prokazatelného souhlasu občana, kterému byl občanský průkaz vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.
 - shromažďovat, ukládat, upravovat nebo pozměňovat, předávat, šířit, zveřejňovat, uchovávat, kombinovat, blokovat nebo likvidovat strojově čitelné údaje vedené v občanském průkazu, popřípadě v kontaktním elektronickém čipu, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Dispozice s občanskými průkazy

■ Povinnosti občanů:

- s přihlédnutím ke všem okolnostem a poměrům chránit občanský průkaz před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením nebo zneužitím,
- ohlásit neprodleně kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo matričnímu úřadu, že nastaly skutečnosti uvedené v předchozí odrážce; v případě odcizení občanského průkazu je možno ohlásit tuto skutečnost též policii,
- v zahraničí ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení nebo zničení občanského průkazu nebo jeho nález nejbližšímu zastupitelskému úřadu,
- včas požádat o vydání občanského průkazu - více viz §

Správní trestání

- Porušení zákonem taxativně vymezených povinností občany je přestupkem podle § 16a odst. 1, za které lze uložit pokutu do 10.000 Kč/15.000 Kč/100.000 Kč (neoprávněně zpracovává strojově čitelné údaje vedené v občanském průkazu, nebo v kontaktním elektronickém čipu)
- Přestupky právnických osob a podnikajících fyzických osob (- neoprávněně zapisuje údaje do kontaktního elektronického čipu - pokuta do 1 000 000 Kč.

Prokázání totožnosti

- Oprávnění požadovat prokázání totožnosti podle § 63 zákona o policii (srov. § 12 zákona o obecní policii)
- **Prokázáním totožnosti** se rozumí prokázání jména, popřípadě jmen, příjmení, data narození a v případě potřeby také adresy místa trvalého pobytu, adresy místa pobytu nebo adresy bydliště v zahraničí, rodného čísla a státní příslušnosti. Rozsah a způsob zjišťování osobních údajů musí být přiměřené účelu zjišťování totožnosti (§ 63 odst. 1 ZoP) =) lze prokázat i jinými doklady či způsoby, než je OP.
- K tomu viz rozsudek NSS ze dne 28. 1. 2016, čj. 10 As 236/2015-36

Prokázání totožnosti

■ § 63 (2) Policista je oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu:

a) podezřelou ze spáchání trestného činu nebo správního deliktu,

b) zdržující se v prostoru, o kterém lze důvodně předpokládat, že se v něm zdržují cizinci bez povolení opravňujícího k pobytu na území České republiky,

...

e) odpovídající popisu hledané nebo pohřešované osoby,

f) vstupující do policií chráněného objektu nebo prostoru anebo do místa, kam je policistou zakázán vstup, nebo z tohoto objektu, prostoru anebo místa vycházející....

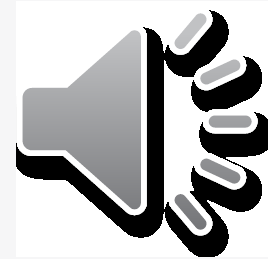
Cestovní doklady

- **Zák. č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech**
- **Vyhláška č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech**

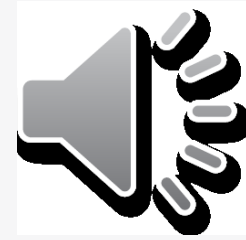
Vymezení základních pojmů

- Cestovní doklad - veřejná listina, opravňující občana k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána
- Cestovním dokladem občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky a další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu

Druhy cestovních dokladů

- Zákon o cestovních dokladech upravuje více druhů cestovních dokladů, které lze použít k cestování do zahraničí:
 - Cestovní pas - základní a univerzální
 - Diplomatický pas - omezenému okruhu osob
 - Služební pas - určený ke služební cestě do zahraničí
 - Cestovní průkaz - vydáván s územní a časovou platností omezenou účelem cesty (platnost nejvýše 6 měsíců)

Cestovní pas

- Žádost o vydání cestovního pasu se podává u kteréhokoliv obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- v zahraničí u zastupitelského úřadu České republiky s výjimkou konzulárního úřadu vedeného honorárním konzulárním úředníkem
- O vydání cestovního pasu může požádat:
- občan starší 15 let, ale do doby zletilosti, tj. do 18 let, musí k žádosti přiložit písemný souhlas zákonného zástupce s jeho ověřeným podpisem.
- zákonný zástupce za občana mladšího 15 let

Dispozice s cestovními doklady

- je zakázáno:
 - občanský průkaz přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky
 - pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie cestovního dokladu bez souhlasu občana, kterému byl cestovní doklad vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva nestanoví jinak
 - údaje zpracované v nosiči dat s biometrickými údaji nelze zpracovávat jiným způsobem, než jaký stanoví zákon

Dispozice s cestovními doklady

■ Povinnosti držitelů:

- s přihlédnutím ke všem okolnostem a poměrům chránit cestovní doklad před ztrátou, odcizením, poškozením nebo zneužitím
- odevzdat bez zbytečného odkladu neplatný cestovní doklad nebo cestovní doklad, který je zaplněn záznamy, orgánu příslušnému k jeho vydání, matričnímu úřadu, zastupitelskému úřadu anebo neprodleně na vyžádání orgánům policie.

Dispozice s cestovními doklady

- Držitel je povinen ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení, zničení cestovního dokladu anebo jeho nález orgánu příslušnému k jeho vydání, popřípadě kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, matričnímu úřadu nebo nejbližšímu útvaru policie.
- Držitel je v zahraničí povinen ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení, zničení cestovního dokladu nebo jeho nález nejbližšímu zastupitelskému úřadu, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva
- Porušení povinností je přestupkem - viz § 34a zákona o cestovních dokladech